

NGUYỄN VĂN TẠO - NGƯỜI CỘNG SẢN KIÊN TRUNG, VIẾT BÁO VÌ LÝ TƯỞNG CÁCH MẠNG

★ GS. TS TẠ NGỌC TẤN

Hội đồng lý luận Trung ương

● **Tóm tắt:** Nguyễn Văn Tạo sinh ngày 20-5-1908 tại làng Phước Lợi, tổng Long Hưng Hạ, tỉnh Chợ Lớn, nay là xã Phước Lợi, huyện Bến Lức, tỉnh Long An. Trong thời kỳ hoạt động cách mạng bí mật ông còn có bí danh là Nguyễn An. Ông là người Việt Nam duy nhất là Ủy viên Trung ương Đảng Cộng sản Pháp, một nhà báo tài năng viết báo bằng cả tiếng Pháp và tiếng Việt, một người cộng sản trung kiên, bất khuất trước kẻ thù, sẵn sàng hy sinh vì lý tưởng cách mạng giải phóng dân tộc.

● **Từ khóa:** Nguyễn Văn Tạo; Nhà báo cách mạng.

Nguyễn Văn Tạo – làm cách mạng chết cũng cam!

Nguyễn Văn Tạo sinh ra trong một gia đình nghèo có cha là một nhà Nho thanh bạch. Cha mẹ mất sớm, Nguyễn Văn Tạo được gia đình người chú ruột làm nghề thuốc bắc ở quê cưu mang, nuôi cho ăn học. Từ nhỏ ông đã tỏ rõ khí chất thông minh, chăm ngoan, học

giỏi. Sau khi kết thúc bậc Ấu học ở trường làng, ông đã thi đậu và được cấp học bổng để vào học trường Tiểu học ở tỉnh, rồi từ trường tỉnh lại thi đậu để vào học tại Collège Chasseloup-Laubat - Trường Trung học được thành lập từ năm 1874 và là trường trung học duy nhất ở Sài Gòn lúc đó.

Trong thời gian học ở Trường

Chasseloup-Laubat, do được tiếp xúc với sách báo tiến bộ và giao lưu với nhiều học sinh có tinh thần yêu nước, Nguyễn Văn Tạo bắt đầu giác ngộ cách mạng và tham gia một số hoạt động xã hội của các nhóm học sinh yêu nước trong trường. Cuối tháng 3-1926, ông tham gia tổ chức cuộc bãi khoá đòi thả tự do cho nhà cách mạng Nguyễn An Ninh nên bị chính quyền thực dân Pháp quy cho tội “cầm đầu” và đuổi học. Ngay sau khi bị đuổi học, ông nhờ một người quen là thủy thủ đưa lên con tàu Chantilly để trốn sang Pháp nhằm tìm kiếm cơ hội tiếp xúc với các nhà cách mạng Việt Nam, mở mang hiểu biết thế giới và tìm ra con đường đi đúng đắn cho cuộc đời mình.

Tới nước Pháp giữa năm 1926, Nguyễn Văn Tạo dừng chân đầu tiên ở Marseille, thành phố có đông người Việt Nam đang sinh sống. Tại đây, với sự giúp đỡ của Hội Ái hữu Người Việt Nam, ông vừa lao động kiếm sống, vừa theo học tiếp tại Trường Trung học Lycée Mignet để thi lấy bằng Tú tài. Trong thời gian sống ở Marseille, ông tích cực tham gia các hoạt động của những người cộng sản ở địa phương, viết bài gửi cho báo *L'Humanité*. Ông còn sáng lập và trực tiếp làm chủ bút tờ báo theo khuynh hướng cánh tả lấy tên là báo *Lao nông*, về sau đổi thành báo *Vô sản*. Cuối năm 1926, ông được kết nạp vào tổ chức của Đảng Cộng sản Pháp.

Tháng 10-1927, Nguyễn Văn Tạo đến Paris với mục đích để được gặp nhà cách mạng Nguyễn Ái Quốc và làm việc cho báo *Việt Nam hồn*. Xong

khi đó Nguyễn Ái Quốc đã bí mật rời đi nước khác. Tuy mục đích gặp Nguyễn Ái Quốc và làm việc cho báo *Việt Nam hồn* không thành, xong ông được các đồng chí của mình giúp đỡ ở lại Paris, làm việc trong một xưởng sơn mài để kiếm sống, tiếp tục vừa hoạt động cách mạng, vừa theo học Đại học Văn khoa. Cũng vào dịp này, Trung ương Đảng Cộng sản Pháp đề nghị những người cộng sản Việt Nam tiến cử một đảng viên người Việt Nam có khả năng thu thập, tổng hợp thông tin về tình hình các thuộc địa, nhất là tình hình ở Đông Dương, đến làm việc tại Văn phòng Trung ương Đảng nhằm giúp cho các nghị sỹ cộng sản có tài liệu, chứng cứ phục vụ cho việc đấu tranh tại Nghị viện về chính sách với thuộc địa. Nguyễn Văn Tạo là người được giới thiệu.

Giữa năm 1928, Đại hội Quốc tế Cộng sản lần thứ VI tổ chức tại Mátxcova Thủ đô Liên Xô, Nguyễn Văn Tạo với bí danh Nguyễn An được cử tham gia đoàn Đại biểu của Đảng Cộng sản Pháp do Tổng Bí thư Đảng Pierre Semard làm Trưởng đoàn đi dự Đại hội. Tại phiên họp 35 của Đại hội, ông đã đại diện cho Đoàn Đại biểu Đảng Cộng sản Pháp trình bày bản tham luận về vấn đề thuộc địa và tình hình cách mạng ở Đông Dương. Bản tham luận đã được các đại biểu dự phiên họp nhiệt liệt hoan nghênh. Sau khi từ Liên Xô trở về Pháp, ông được bầu bổ sung vào Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Pháp. Từ đây, Nguyễn Văn Tạo trở thành một hạt nhân quan trọng của những người cộng sản Việt

Nam hoạt động tại Pháp, cầu nối giữa cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân Việt Nam với cuộc đấu tranh của những người cộng sản Pháp vì một chính sách công bằng, bác ái, nhân đạo với nhân dân các dân tộc thuộc địa.

Run sợ trước hoạt động của người cộng sản Việt Nam Nguyễn Văn Tạo ngay trong lòng nước Pháp, đầu tháng 5-1931, chính quyền Pháp đã bắt giữ và đưa ông lên tàu trục xuất về Sài Gòn. Báo *L'Humanité* số ra ngày 13-5-1931, đăng bài viết của Maurice Thorez, Ủy viên Ban Bí thư Trung ương Đảng Cộng sản Pháp lúc đó, lên án hành động khủng bố của chính quyền Pháp. Bài báo nhấn mạnh: “Tất cả những người lao động Pháp đều biết đồng chí Tạo... Họ hiểu rằng một sự phản ứng tức khắc là cần thiết và giai cấp công nhân không thể không hành động ngay khi người ta “bắt cóc” một ủy viên trong Ban chấp hành Trung ương Đảng”¹.

Sau khi bị trục xuất về nước, mặc dù bị mật thám Pháp theo dõi gắt gao, Nguyễn Văn Tạo vẫn công khai hoạt động với mục đích bảo vệ thợ thuyền, người lao động, đấu tranh đòi cải thiện dân sinh. Ông vừa làm báo, vừa liên lạc với Xứ ủy Nam Kỳ của Đảng Cộng sản Đông Dương để tham gia các hoạt động cách mạng, ứng cử vào Hội đồng thành phố Sài Gòn. Ông bị chính quyền thực dân Pháp nhiều lần bắt giam rồi lại thả. Năm 1939, ông bị chính quyền thực dân Pháp bắt, kết án 5 năm tù vì tội “phá rối trị an”, nhưng lý do thực chất là do ông đã tố cáo Toàn quyền Đông Dương và Quốc hội Pháp gian lận trong cuộc bầu cử Hội đồng

Quản hạt Nam Kỳ.

Khi Nhật đảo chính Pháp trên toàn cõi Đông Dương (9-3-1945), Nguyễn Văn Tạo thoát ngục về hoạt động ở Rạch Giá, rồi lên Sài Gòn tham gia Cách mạng Tháng Tám. Đầu năm 1946, trong cuộc bầu cử Quốc hội khóa I nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ông trúng cử Đại biểu Quốc hội tỉnh Rạch Giá, sau đó được Trung ương mời ra Hà Nội, được Chủ tịch Hồ Chí Minh giới thiệu giữ chức Bộ trưởng Bộ Lao động của Chính phủ.

Nguyễn Văn Tạo có gần 20 năm liên tục làm Bộ trưởng Bộ Lao động và 5 năm làm Bộ trưởng - Chủ nhiệm Văn phòng Nội chính của Phủ Thủ tướng. Đó cũng là thời gian đất nước trải qua nhiều thử thách khó khăn, gian khổ, trong đó có những năm tháng ngọn lửa chiến tranh lan rộng ra khắp cả hai miền. Là Bộ trưởng trong Chính phủ nhưng ông sống rất giản dị, khiêm tốn, không nề hà bất cứ công việc gì miễn là phụng sự cho cách mạng, phụng sự cho nhân dân. Là một người giỏi tiếng Pháp, ông sẵn lòng giúp Trung ương Đảng, Chính phủ trong tổ chức, thực hiện các cuộc tiếp, làm việc với các đoàn đại biểu nói tiếng Pháp. Vừa làm công tác chuyên môn, ông vừa viết sách về lao động - tiền lương, phục vụ cho việc đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ của Bộ Lao động.

Ngày 16-8-1970, Nguyễn Văn Tạo qua đời sau một cơn đột quỵ khi mới 62 tuổi. Ghi nhận những công lao, đóng góp của ông - người cộng sản trung kiên, suốt đời phấn đấu vì lý tưởng cách mạng, sẵn sàng chiến đấu, hy sinh vì độc lập của đất nước, tự do của dân tộc và hạnh

phúc của nhân dân, Nhà nước đã truy tặng ông Huân chương Hồ Chí Minh năm 2002 và Huân chương Sao vàng năm 2008, những phần thưởng cao quý nhất của Đảng, Nhà nước Việt Nam.

Nguyễn Văn Tạo làm báo từ nước pháp (1926-1931)

Nguyễn Văn Tạo bắt đầu làm báo ở nước Pháp bằng cách tự mình đứng ra vận động thành lập và làm Chủ bút tờ báo *Lao nông* về sau đổi thành báo *Vô sản*. Không phải vô cơ hay ngẫu nhiên mà anh thanh niên 17-18 tuổi, vừa từ Việt Nam xuất dương sang Pháp, dừng chân ở thành phố cảng Marseille, còn bỡ ngỡ với cuộc sống mới đầy khó khăn, vừa lo kiếm sống, vừa lo hoàn thành việc học tập cho hết tú tài, đã lập tức nghĩ đến việc ra báo và viết báo. Chính là tư tưởng cứu nước, cứu nhà đã thôi thúc ông hành động, mà trước hết là sử dụng báo chí để tuyên truyền, vận động đồng bào của mình giác ngộ cách mạng, đứng lên đấu tranh giành lấy độc lập cho đất nước, tự do cho dân tộc, hạnh phúc cho nhân dân. Tư tưởng ấy, mục đích ấy, sau này được ông tuyên bố công khai trên báo *Trung lập* số ra ngày 30-9-1932: “Viết báo vì tư tưởng, vì chủ nghĩa. Nếu đạt đến mục đích tốt, mà rủi bị thiệt hại đến tính mạng cũng cam”.

Trong thời gian ở nước Pháp từ năm 1926 đến tháng đầu năm 1931, ngoài các hoạt động trong phong trào yêu nước của Việt kiều và làm việc trong bộ máy Văn phòng Trung ương Đảng Cộng sản Pháp, Nguyễn Văn Tạo liên tục viết báo. Nhiều bài báo đứng tên ông hay với các bút danh Chợ Mới, AN, được đăng tải trên báo *L'Humanité*

(Nhân đạo) cơ quan của Đảng Cộng sản Pháp. Với trách nhiệm Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Pháp trực tiếp phụ trách khu vực Đông Dương, Nguyễn Văn Tạo có điều kiện thông qua các nguồn thông tin khác nhau để theo dõi sát tình hình và thường xuyên cập nhật các vấn đề, sự kiện thời sự diễn ra ở nước nhà. Đó cũng chính là một điều kiện thuận lợi giúp ông có được nguồn thông tin, tư liệu để viết cho tờ tạp chí *Inprekorr*² hàng loạt bài báo về Đông Dương và Việt Nam như: Làn sóng đang lên của phong trào cách mạng Đông Dương (*Inprekorr*, bản tiếng Đức, số 48, ngày 06-5-1930); Cuộc đấu tranh anh hùng của những người cách mạng Đông Dương (*Inprekorr*, bản tiếng Anh số 24, ngày 22-5-1930; bản tiếng Đức, số 43, ngày 20-5-1930; bản tiếng Pháp số 44, ngày 24-5-1930); Khủng bố ở Đông Dương (*Inprekorr*, bản tiếng Đức, số 109, ngày 19-12-1930; bản tiếng Pháp số 108, ngày 24-12-1930); Tình hình Đông Dương (*Inprekorr*, bản tiếng Đức, số 86, ngày 04-10-1930, bản tiếng Pháp số 91, ngày 01-11-1930)³; v.v..

Các bài báo của Nguyễn Văn Tạo luôn hướng về Tổ quốc, ủng hộ và cổ vũ cho cuộc đấu tranh của các tầng lớp nhân dân vì dân sinh, dân chủ, vì tự do cho con người, giải phóng cho dân tộc, tố cáo và lên án chính sách cai trị, chế độ bóc lột và những tội ác dã man của chính quyền thực dân Pháp đàn áp phong trào yêu nước ở Việt Nam và Đông Dương. Trong nhiều bài báo, ông kêu gọi Đảng Cộng sản Pháp, Quốc tế Cộng sản và những người có lương tri

ở chính quốc ủng hộ và giúp đỡ thiết thực, có hiệu quả cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc của Việt Nam và xứ Đông Dương nói riêng, của các dân tộc ở các thuộc địa nói chung, đang rên xiết dưới ách thống trị của chủ nghĩa thực dân, đế quốc.

Đặc biệt, bài phát biểu của Nguyễn Văn Tạo (An, đại biểu Đông Dương) tại phiên họp thứ 35 của Đại hội VI Quốc tế Cộng sản “Thảo luận Báo cáo về những vấn đề của phong trào cách mạng ở các thuộc địa”, đầu giờ chiều ngày 17-8-1928, đã được hoan nghênh nhiệt liệt trong diễn đàn Đại hội. Bài phát biểu càng gây được tiếng vang và sự chú ý rộng rãi hơn của những người cộng sản Pháp và các đảng cộng sản của nhiều nước khác, sau khi được đăng toàn văn trên tạp chí *Inprecor* (bản tiếng Anh số 74, ra ngày 25-10-1928). Trong tham luận, Nguyễn Văn Tạo lên án một cách đanh thép rằng: “Trong lúc đi xâm chiếm thuộc địa, chủ nghĩa đế quốc đem theo cảnh giết người, cướp của, ám sát, đem theo bệnh giang mai, rượu cồn, thuốc phiện. Để áp đặt sự thống trị của mình, bọn chúng đã phá hủy mọi thuần phong, mỹ tục, phá hủy cả nền văn minh của các dân tộc bị đô hộ, biến những dân tộc đó thành nô lệ”⁴. Ông tố cáo trước diễn đàn Quốc tế Cộng sản cảnh sống cơ cực do chủ nghĩa thực dân pháp gây ra cho những người nông dân, công nhân, dân nghèo đô thị và nhất là những người phu làm việc tại các đồn điền cao su, những người mất nhà cửa, ruộng vườn do cướp bóc, thiên tai, buộc phải rời quê hương đi đến các đồn điền cao su của

người Pháp, làm việc từ 5 giờ sáng đến 6 giờ chiều, trong tình trạng mất vệ sinh, chết dần chết mòn vì lao碌, sốt rét và các loại bệnh tật.

Trên diễn đàn Quốc tế Cộng sản, Nguyễn Văn Tạo nêu rõ, các phong trào đấu tranh của nhân dân Đông Dương chống đế quốc chưa bao giờ ngừng nghỉ và đang bùng phát mạnh mẽ sau khi thực dân Pháp bắt, xử tù nhà cách mạng Phan Bội Châu. Ông kêu gọi: “Quốc tế Cộng sản phải nghiêm túc xem xét vấn đề thành lập Đảng Cộng sản Đông Dương. Nó phải quan tâm đến việc thành lập các tổ chức công đoàn cho công nhân và các tổ chức cho nông dân. Sự giải phóng hoàn toàn cho công nhân và nông dân Đông Dương không thể đạt được bằng bất cứ con đường nào khác”⁵.

Có thể nói rằng, những hoạt động không mệt mỏi của Nguyễn Văn Tạo, nhất là hoạt động báo chí với hàng loạt bài báo đăng tải trên tạp chí *Inprekorr* và báo *L'Humanité*, đã góp phần không nhỏ thúc đẩy sự quan tâm, ủng hộ của Đảng Cộng sản Pháp và Quốc tế Cộng sản đối với phong trào cách mạng ở Đông Dương. Ngày 18-10-1929, trong một dự thảo nghị quyết đưa ra thảo luận tại Ban Phương Đông của Quốc tế Cộng sản đã nhận định: “Sự phát triển của phong trào cách mạng của Đông Dương, sự căm thù sâu sắc của đông đảo quần chúng đối với chủ nghĩa đế quốc Pháp, đặc biệt là sự phát triển của phong trào công nhân độc lập và sự tồn tại các nhóm cộng sản ở trong nước, đã tạo điều kiện và sự cấp thiết không thể trì hoãn của việc tổ chức Đảng Cộng

sản Đông Dương”⁶.

Hoạt động báo chí của Nguyễn Văn Tạo trong thời kỳ 1931-1939

Việc chính quyền Pháp trục xuất Nguyễn Văn Tạo về nước chỉ có thể nhờ bớt một cái gai trong mắt bộ máy cảnh sát chìm, cảnh sát nổi ở chính hang ổ của chủ nghĩa thực dân, đế quốc, nhưng không thể làm nhụt ý chí đấu tranh của người chiến sỹ cộng sản trẻ tuổi Nguyễn Văn Tạo. Ngay sau khi về đến Sài Gòn, mặc dù bị mật thám Pháp theo dõi sát sao, Nguyễn Văn Tạo vẫn tìm cách sử dụng báo chí làm vũ khí đấu tranh. Với tên tuổi đã nổi tiếng trong hoạt động chính trị và bề dày kinh nghiệm làm báo ở Pháp, ông tìm đến toà soạn báo Trung lập, một tờ nhật báo khổ lớn, xuất bản từ đầu năm 1924, khá nổi tiếng ở Sài Gòn lúc bấy giờ và được chủ báo Trần Thiện Quý mời vào làm. Từ đó, cái tên Nguyễn Văn Tạo thường xuyên xuất hiện trên mặt báo *Trung lập* cùng với hàng trăm bài báo phản ánh cuộc sống khốn cùng của nhân dân lao động, tố cáo sự bất công trong xã hội đương thời, phân tích, bình luận tình hình trong nước và thế giới.

Trên nền của hệ thống tri thức sâu rộng, sự thông minh, mẫn tiệp vốn có và những kinh nghiệm phong phú trong hoạt động chính trị, những bài viết của Nguyễn Văn Tạo thu hút sự quan tâm của người đọc bởi sự phân tích sâu sắc, sự kiến giải có sức thuyết phục, những nhận định, luận điểm sắc sảo và một thái độ luôn kiên quyết đứng về phía nhân dân, kiên quyết bênh vực quyền lợi cho người lao động. Ông không chỉ

mô tả hiện thực nghèo đói, thất nghiệp, bất công, mà còn truy căn nguyên của chúng, từ cơ chế cai trị và cấu trúc xã hội bất công, bất bình đẳng. Trong bài “Hạnh phúc cho ai?” đăng trên báo *Trung lập* số ra ngày 7-3-1933, ông viết: “Tiếng than đói cùng đường khắp nẻo, đói vô tận các nghị viện, đói tới Hội Quốc liên (tổ chức tiền thân của Liên Hợp quốc - TG).

Bọn đúc súng, đóng tàu nói quá quyết: “Phải có chiến tranh mới thoát khỏi vòng khủng hoảng”... Dẫu có chiến tranh đi nữa thì bọn chúng cũng không lo sợ đầu chết tức tưởi, cái chết ghê gớm của bao nhiêu công nông mặc sắc phục nhà binh mà! Bọn chúng cũng cứ ung dung, xì gà không ngớt, mở champagne không ngừng chớ nào phải chịu đói rét như muôn triệu binh lính dẫu”.

Những gì mà Nguyễn Văn Tạo đã viết là một thực tế không ai có thể chối cãi được, nhưng không phải ai cũng dám lên tiếng chỉ ra trên báo chí công khai. Bởi vì trong cái trật tự của chế độ thực dân khi ấy, việc chỉ ra thực tế đó cũng có nghĩa là thức tỉnh những người dân nhận ra thân phận, vị thế xã hội bị áp bức, bóc lột của họ, cũng không khác sự tuyên truyền, vận động nhân dân đứng lên đấu tranh giải phóng khỏi ách nô lệ, ách áp bức. Nói lên thực tế đó có nghĩa là “đánh vỡ mặt” chính quyền thực dân, có nghĩa là chấp nhận đối mặt với khủng bố, bắt bớ, tù đày và cả sự hy sinh.

Trong các bài bình luận về tình hình quốc tế, Nguyễn Văn Tạo đã cho thấy tầm nhìn sớm và sắc bén hiếm có

trong giới báo chí đương thời. Từ sự phân tích, đánh giá tình hình và những mối quan hệ nhiều chiều, ông đã đưa ra những dự báo chính xác về các vấn đề, sự kiện chính trị - xã hội của thế giới, đặc biệt là khi phân tích nguy cơ chủ nghĩa phát xít và chiến tranh thế giới. Trong bài báo “Thời cuộc Đức với cái họa thế giới chiến tranh, nếu Hitler cầm quyền” đăng trên báo *Trung lập* số ra ngày 21-7-1932, ông viết: “Bọn phát xít Hitler tuyên bố lên rằng hai kẻ đại thù nghịch của mình là chủ nghĩa của Karl Marx và điều ước Versailles... Hitler cướp chính quyền ấy không phải là chiến tranh với Pháp và Pologne mà thật là chiến tranh với Liên bang Cộng hòa Xôviết”. Đúng như dự báo của ông, 9 năm sau, vào lúc 4 giờ sáng ngày 22 - 6 - 1941, Quân đội Đức Quốc xã theo lệnh Hitler đã phát động Chiến dịch Barbarossa, bất ngờ vượt qua biên giới tấn công Liên Xô, hưởng mũi nhọn của Chiến tranh thế giới thứ hai về phía nhà nước Liên bang Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Xô viết. Bằng các bài bình luận quốc tế trên báo *Trung lập*, Nguyễn Văn Tạo không chỉ đưa tin hay bình luận thời sự, mà đặt các biến động toàn cầu trong mối quan hệ hữu cơ với số phận của các dân tộc bị áp bức, trong đó có Việt Nam. Cách tiếp cận ấy cho thấy một ý thức chính trị đã vượt qua ranh giới của một dân tộc, một đất nước, hướng tới những giá trị phổ quát của tự do, hòa bình và nhân phẩm con người.

Sau khi báo *Trung lập* bị chính quyền thực dân Pháp đóng cửa (ngày 30-3-1933), Nguyễn Văn Tạo bắt tay

với Nguyễn An Ninh vận động tập hợp nhóm các trí thức hoạt động yêu nước, cách mạng để ra tờ báo tiếng Pháp *La Lutte* (Tranh đấu). Cùng tham gia làm tờ *La Lutte* với Nguyễn Văn Tạo, Nguyễn An Ninh còn có Dương Bạch Mai, Nguyễn Văn Nguyễn, Nguyễn Thị Lựu, Trần Văn Thạch, Lê Văn Thủ, Tạ Thu Thâu, Phan Văn Hùm, Hồ Hữu Tường, Huỳnh Văn Phương... Những người làm báo *La Lutte* còn được biết đến với tên gọi Nhóm La Lutte nổi tiếng trong lịch sử cách mạng Việt Nam bởi những cuộc đấu tranh trên nghị trường, tổ chức đình công của công nhân, người lao động và các hoạt động chính trị - xã hội rất phong phú khác trong thời kỳ từ năm 1933 đến năm 1936.

Báo *La Lutte* đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương, nhưng tham gia làm báo, ngoài những người cộng sản còn có những người theo tư tưởng dân tộc chủ nghĩa, đặc biệt là nhóm trotskist theo tư tưởng Đệ tứ quốc tế như: Tạ Thu Thâu, Phan Văn Hùm, Hồ Hữu Tường, Huỳnh Văn Phương... Chính vì những bất đồng tư tưởng trong nội bộ tòa soạn mà tờ *La Lutte* ra số đầu ngày 24 - 4 - 1933 nhưng chưa đầy 2 tháng sau đã đình chỉ vào ngày 20 - 6 - 1933, sau khi mới ra được 4 số báo. Hơn một năm sau, ngày 04 - 10 - 1934, *La Lutte* mới ra được số thứ 5. Sự hồi sinh tờ báo nhờ có quyết tâm của Nguyễn Văn Nguyễn, Nguyễn Văn Tạo và uy tín của Nguyễn An Ninh, những người đã khéo léo vận động, dung hòa mọi khác biệt, tạo nên sự đồng thuận trong nội bộ tòa soạn

với hai nguyên tắc là không nêu sự bất đồng tư tưởng trên mặt báo, và các bài báo đều phải được sự đồng ý của tất cả các bên trước khi đăng tải. Nhà sử học người Pháp Daniel Hémerly đã nhận xét Nhóm La Lutte là “một liên minh đáng ngạc nhiên, dưới ảnh hưởng đạo đức của Nguyễn An Ninh, những trí thức trẻ, rất xuất chúng, đến từ những chân trời khác nhau”⁶.

Từ năm 1936, sau khi Đảng Cộng sản Đông Dương chủ trương thành lập Mặt trận Nhân dân Phản đế Đông Dương (sau này đổi tên thành Mặt trận dân chủ Đông Dương) và phát động cuộc vận động đấu tranh đòi tự do dân chủ, mâu thuẫn tư tưởng chính trị trong nội bộ Nhóm La Lutte càng trở nên gay gắt. Hai nguyên tắc hợp tác - không nêu sự bất đồng tư tưởng trên mặt báo, các bài báo đều phải được sự đồng ý của tất cả các bên trước khi đăng tải - đã bị vứt bỏ. Những bài viết tranh luận về tư tưởng chính trị giữa những người cộng sản và những người trotskist được đăng công khai trên báo, với thái độ không khoan nhượng, kể cả việc phê phán, đả kích lẫn nhau. Những người trotskist còn tìm mọi cách lấn át quyền lực trong tòa soạn và giành giữ đăng bài ở những vị trí quan trọng trên mặt báo. Trước tình hình đó, Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương quyết định ra tờ *L'Avant Garde* làm cơ quan ngôn luận của Đảng, với danh nghĩa công khai là “Cơ quan của lao động và nhân dân Đông Dương”. Đồng chí Hà Huy Tập, Tổng Bí thư của Đảng trực tiếp chỉ đạo tờ báo. Nguyễn Văn Nguyễn, Dương Bạch Mai, Nguyễn Thị

Lựu và Nguyễn An Ninh rời khỏi tòa soạn La Lutte để chuyển sang làm báo *L'Avant Garde*.

Số 1 báo *L'Avant Garde* ra ngày 29-5-1937 tại Sài Gòn với tuyên bố công khai quan điểm chống thực dân, đế quốc, bóc lột, bảo vệ người lao động: “*L'Avant Garde* là tờ báo của tất cả các bạn. Nó tự nhận lấy nhiệm vụ bảo vệ các bạn chống lại tất cả các thế lực đế quốc và phong kiến bóc lột, áp bức...”

L'Avant Garde là một cơ quan chiến đấu của những người lao động. Đối lập với bọn tư bản, nó tố cáo sự cùng khốn của công nhân và nông dân. Nó kêu gọi tổ chức và đấu tranh, tất cả những ai đau khổ, không phân biệt dân tộc và màu da” (*L'Avant Garde* số 1, ra ngày 29-5-1937). Do sự chống phá bằng mọi cách của chính quyền thực dân Pháp, báo *L'Avant Garde* buộc phải đóng cửa ngày 14-7-1937 sau khi ra được 8 số báo. Theo chủ trương của Đảng Cộng sản, Nguyễn Văn Tạo cũng rời khỏi báo *La Lutte* để sang làm báo *L'Avant Garde*. Tuy nhiên trước đó, theo lệnh truy tố của chính quyền thực dân đối với báo *La Lutte*, ngày 19-5-1937, ông bị cảnh sát bắt giam cùng với Tạ Thu Thâu. Phải đến ngày 7-7, sau khi vụ án biên tập viên báo *La Lutte* kết thúc, Nguyễn Văn Tạo cùng Tạ Thu Thâu mới “được trả tự do tạm thời có bảo lãnh”⁷.

Ngay sau khi được trả tự do, Nguyễn Văn Tạo tham gia cùng các đồng chí làm tờ *L'Avant Garde*. Báo *L'Avant Garde* đóng cửa, ông lại tiếp tục viết cho các báo khác và tích cực tham gia các hoạt động trong phong trào công khai của Đảng. Hoạt động báo chí công khai của

Nguyễn Văn Tạo chỉ dừng lại vào giữa năm 1939, khi chính quyền thực dân Pháp đàn áp báo chí cách mạng, vu cho ông tội “phá rối trị an” để kết án và giam cầm ông đến trước Tổng khởi nghĩa tháng 8-1945.

Thời gian làm báo của Nguyễn Văn Tạo không nhiều, nhưng tên tuổi của ông để lại dấu ấn không thể phai mờ trong lịch sử báo chí cách mạng Việt Nam, đóng góp không nhỏ cho cuộc đấu tranh vì độc lập, tự do của Tổ quốc. Nói đến ông là nói đến một trí thức dẫn thân, một cây bút chính luận mang tinh thần nhân văn sâu sắc, gắn bó máu

thịt với vận mệnh dân tộc và khát vọng giải phóng con người, mang lại ấm no, hạnh phúc cho nhân dân. Nói đến ông là nói đến một chiến sỹ tiên phong, kiên cường trên mặt trận báo chí, bất chấp đàn áp, tù đày của kẻ thù xâm lược, với tuyên ngôn công khai đầy khí phách: “Viết báo vì tư tưởng, vì chủ nghĩa. Nếu đạt đến mục đích tốt, mà rủi bị thiệt hại đến tính mạng cũng cam”⁸. ■

¹ Dẫn theo: Trần Duy Hiên: *Nhà báo Nguyễn Văn Tạo - Ủy viên Trung ương Đảng Cộng sản Pháp*, An ninh Thủ đô online, ngày 19-6-2007.

² Inprekorr: tên viết tắt từ tiếng Đức tờ tạp chí Internationale Presse Korrespondenz của Quốc tế Cộng sản III (một số tài liệu dịch là Tập san Thư tín quốc tế), in bằng 7 thứ tiếng, trụ sở tại Berlin, số 1 ra ngày 22-6-1921)

³ Theo Nguyễn Thành: *Những người đầu tiên viết lịch sử Đảng, tạp chí Lịch sử Đảng*, số 8/2006, tr. 50-52.

⁴ International Press Correspondence, Vol.8, số 74 - số đặc biệt, ngày 25-10-1928.

⁵ Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 1, 1924-1930, Nxb CTQG, H. 2002, tr. 593-594.

⁶ Dẫn theo Huỳnh Bá Lộc: “*Nhóm La Lutte trong phong trào chính trị và cách mạng Nam Kỳ (1933-1935)*”, Tạp chí Khoa học xã hội, số 9 (265) 2020, tr. 49.

⁷ Một số tài liệu cho rằng Nguyễn Văn Tạo là biên tập viên của báo *L'Avant Garde*. Xong theo như Báo cáo của Sở Mật thám Đông Dương, tháng 8-1937, Nguyễn Văn Tạo bị bắt giam từ 19-5 đến 7-7-1937, tức là hầu hết thời gian ra báo *L'Avant Garde*, nên ông khó có điều kiện tham gia, hoặc nếu có, chỉ là 1 - 2 số cuối.

⁸ Nguyễn Văn Tạo: *Giá trị của nghề làm báo*, Báo Trung Lập, ngày 30-9-1932.